

Police Challenges of Preventing Mineral Stone Smuggling in North Khorasan Province

Hamid Panahi¹, Taghi Bakhtiari², Ebrahim Moradi³

Abstract

Background and Aim: Smuggling of mineral stones in the country, conducted through organized transport, storage, distribution, and sales networks, has harmed the national economy. Police preventive measures against this crime face significant challenges while aiming to dismantle smuggling networks. This study sought to identify the challenges of police prevention of mineral stone smuggling in North Khorasan Province.

Method: This applied study used a mixed-methods (qualitative-quantitative) design. The qualitative participants were police commanders, managers, and experts in North Khorasan with at least ten years of management experience in preventive policing, selected through purposive judgmental sampling. Interviews continued until theoretical saturation was reached. The quantitative population included 125 officers of the Anti-Smuggling Police, selected through census sampling. Data collection tools included semi-structured interviews (qualitative) and a researcher-made questionnaire (quantitative). Data were analyzed using exploratory factor analysis.

Results: The challenges of police prevention of mineral smuggling were identified in three key areas: Structural (strengthening infrastructure, formulating targeted policies, implementing advanced monitoring systems, and establishing an integrated information system); Behavioral (enhancing human resource knowledge through specialized training and strengthening inter-organizational cooperation); and Environmental (running awareness campaigns, revising national policies, and regulating trading markets).

Conclusion: Combating mineral smuggling in North Khorasan requires improvements in three areas: (1) Structural, with enhanced infrastructure, advanced monitoring, and integrated information systems; (2) Behavioral, with personnel training and inter-agency collaboration; and (3) Environmental, with public awareness, policy revisions, and regulated markets. Integrated measures across these axes can reduce smuggling and improve policing effectiveness.

Keywords: Structural Challenge, Behavioral Challenge, Environmental Challenge, Police Prevention, Smuggling, Mineral Stones

1. Associate Professor, Department of Geography, Amin Police Comprehensive University, Tehran, Iran. (Corresponding author) Email: hamidpana@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Internal Security, Amin Police Comprehensive University, Tehran, Iran. Email: taghibakhtiari@gmail.com

3. Master's student in Command and Staff, Amin Police Comprehensive University, Tehran, Iran. Email: Morad61.eb@gmail.com

فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت انتظامی

سال بیستم، شماره اول، بهار ۱۴۰۴

صص ۱۷۵-۱۹۹

چالش‌های پیشگیری انتظامی از قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی

حمید پناهی^۱، تقی بختیاری^۲، ابراهیم مرادی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱۸

چکیده

زمینه و هدف: قاچاق سنگ‌های معدنی در کشور، از جمله جرائمی است که در قالب تشکیل باندهای حمل‌ونقل، نگهداری، عرضه و فروش به اقتصاد کشور صدمه وارد کرده است. پیشگیری انتظامی درزمینه وقوع این جرم با چالش‌هایی روبه‌روست و تلاش دارد از شکل‌گیری باندهای قاچاق سنگ‌های معدنی جلوگیری کند؛ لذا این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌های پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی انجام شد.

روش: تحقیق از نوع کاربردی است که با روش ترکیبی (کیفی - کمی) اجرا شده است. مشارکت‌کنندگان بخش کیفی، فرماندهان، مدیران و خبرگان انتظامی خراسان شمالی با حداقل ده سال سابقه مدیریت در حوزه پیشگیری انتظامی بودند که با روش قضاوتی هدفمند انتخاب شدند و مصاحبه از ایشان تا اشیاع نظری ادامه داشت. جامعه آماری بخش کمی نیز ۱۲۵ نفر از کارکنان پلیس مبارزه با قاچاق کالا بودند که به صورت تمام‌شمار تعیین شدند. ابزار گردآوری در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختار یافته و در بخش کمی، پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود و داده‌ها با روش تحلیل عاملی اکتشافی تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: بررسی چالش‌های پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در خراسان شمالی، فرصت‌های بهبود را در سه محور کلیدی شناسای می‌کند: در سطح ساختاری، تقویت زیرساختها، تدوین خط مشی‌های هدفمند، استقرار سیستم نظارتی پیشرفته و ایجاد سامانه اطلاعاتی یکپارچه؛ در بعد رفتاری، ارتقای دانش نیروی انسانی از طریق آموزش‌های تخصصی و تقویت همکاری بین سازمانی؛ و در حوزه محیطی، اجرای پوی‌های فرهنگ سازی، بازنگری سیاست‌های کلان و ساماندهی بازارهای معاملاتی ضروری است.

نتیجه‌گیری: برای مقابله با قاچاق سنگ‌های معدنی در خراسان شمالی، بهبود در سه محور ۱- ساختار، با تقویت زیرساخت‌ها، نظارت پیشرفته و سامانه‌های اطلاعاتی یکپارچه ۲- محور رفتاری، از طریق آموزش نیروی انسانی و افزایش همکاری بین سازمانی ۳- محور محیطی، با فرهنگ‌سازی، بازنگری سیاست‌ها و ساماندهی بازارها ضروریست. این اقدامات یکپارچه می‌توانند به کاهش قاچاق و بهبود وضعیت انتظامی کمک کنند.

کلیدواژه‌ها: چالش ساختاری، چالش رفتاری، چالش محیطی، پیشگیری انتظامی، قاچاق، سنگ‌های معدنی

استناد: پناهی، حمید؛ بختیاری، تقی؛ مرادی، ابراهیم. (۱۴۰۴). چالش‌های پیشگیری انتظامی از قاچاق سنگ‌های

معدنی در استان خراسان شمالی، فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی ۲۰ (۱)، صص ۱۷۵-۱۹۹

Doi: <https://doi.org/10.22034/pmsq.2025.1279179.1726>

۱. دانشیار گروه جغرافیا دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) رایانامه: hamidpana@gmail.com

۲. دانشیار گروه امنیت داخلی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: taghibakhtiari@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته فرماندهی و ستاد دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: Morad61.eb@gmail.com

مقدمه

قاچاق سنگ ایران شامل طیف وسیعی از فعالیت‌های غیرقانونی از جمله استخراج، فرآوری و صادرات غیرمجاز مواد سنگی بدون مجوزهای مناسب یا رعایت الزامات قانونی است. قاچاقچیان اغلب از مرزهای متخلخل، سازوکارهای اجرایی سست و شیوه‌های فاسد برای فرار از کشف و دور زدن کنترل‌های قانونی سوءاستفاده می‌کنند، در نتیجه صادرکنندگان قانونی را زیر پا می‌گذارند و دولت را از درآمد موردنیاز محروم می‌کنند. تاکتیک‌های رایج قاچاق ممکن است شامل برجسب‌گذاری نادرست محموله‌ها، جعل اسناد، یا تبانی با مقامات برای دور زدن بازرسی‌های گمرکی و فرار از مالیات یا عوارض باشد. این عملیات مخفی چالش‌های مهمی را برای سازمان‌های مجری قانون و مقامات نظارتی که وظیفه مبارزه با تجارت غیرقانونی و درعین حال حفظ یکپارچگی بخش رسمی صادرات را دارند، ایجاد می‌کند.

قاچاق گونه‌ای تخلف گمرکی است و شامل جابه‌جایی کالا به روشی مخفیانه، در طول یک مرز گمرکی و به منظور فرار از نظارت گمرکی است. کلمه «قاچاق» برگرفته از واژه ترکی «قاچماق» به معنای گریزانیدن، فرار و ترک وطن است (پیشگاهی فرد و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۰۳). در اصطلاح حقوقی نیز قاچاق به معنی حمل و نقل کالا از محلی به محل دیگر، از یک نقطه تا چند نقطه به خارج از کشور یا داخل کشور است (جلیلی، ۱۳۹۵، ۱۰۷). فرهنگ‌نویسان، قاچاق را کاری می‌دانند که برخلاف قانون به صورت پنهانی انجام می‌شود (معین، ۱۳۹۶، ۵۸۳). قاچاق می‌تواند شامل کالاهایی باشد که ورود آن به کشور و معامله آن ممنوع بوده، پس برخلاف قانون و به‌طور پنهانی از مبادی رسمی و غیررسمی کشور، بدون پرداخت عوارض دولتی وارد و معامله می‌شود (غلامی و نمروزی، ۱۴۰۱، ۲۰).

قاچاق سنگ‌های معدنی در کشور، از جمله جرائمی است که در قالب تشکیل باندهای حمل و نقل، نگهداری، عرضه و فروش به اقتصاد کشور صدمه وارد کرده است. پیشگیری انتظامی در زمینه وقوع این جرم با چالش‌هایی روبه‌روست و تلاش دارد از شکل‌گیری باندهای قاچاق سنگ‌های معدنی جلوگیری نماید. استان خراسان شمالی

یکی از استان‌های کشور است که با توجه به وجود منابع معدنی غنی، یکی از کانون‌های قاچاق سنگ‌های معدنی می‌باشد.

جدول ۱. تفکیک آمار وقوع و کشف قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی از سال

۱۳۹۸ تا سال ۱۴۰۰

شهرها	سال ۱۳۹۸			سال ۱۳۹۹			سال ۱۴۰۰			سال ۱۴۰۱			سال ۱۴۰۲		
	تعداد پرونده	تعداد دستگیری	مقدار کشف شده (تن)	تعداد پرونده	تعداد دستگیری	مقدار کشف شده (تن)	تعداد پرونده	تعداد دستگیری	مقدار کشف شده (تن)	تعداد پرونده	تعداد دستگیری	مقدار کشف شده (تن)	تعداد پرونده	تعداد دستگیری	مقدار کشف شده (تن)
اسفراین	۶۲	۶۴	۱۵۲	۹۰	۱۱۰	۹۳	۲۵	۶۰	۱۰۰	۳۲	۵۸	۹۰	۱۸	۴۵	۷۰
بجنورد	-	-	-	-	-	-	۴	۶	۲۰	۴	۶	۲۰	۳	۶	۱۵
شیروان	۶	۸	۶	۱۲	۲۵	۶۲	۲	۳	۴	۲	۳	۴	۲	۳	۳
جاجرم	۲	۳	۱۴	-	-	-	۴	۵	۱۰	۴	۵	۱۰	۴	۵	۹
جمع کل	۷۰	۷۵	۱۷۹	۱۰۲	۱۳۵	۱۵۵	۳۵	۷۴	۱۳۴	۳۲	۷۲	۱۲۴	۲۷	۵۹	۹۷

منبع: بولتن سالیانه پلیس پیشگیری استان

جدول ۱ نشان می‌دهد، قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی هرچند در برخی سال‌ها از جمله سال ۱۴۰۲ نسبت به سال‌های گذشته کاهش داشته؛ لیکن به دلیل اهمیت موضوع، مورد توجه این پژوهش قرار گرفته است. این موضوع در شهرستان اسفراین، فرماندهان، مدیران و کارکنان دخیل در امر مبارزه با قاچاق سنگ معدن را با چالش‌های متعددی مواجه ساخته است. انجام این پژوهش به لحاظ نظری موجت تقویت ادبیات مرتبط با پیشگیری از قاچاق سنگ‌های معدنی در کشور شده که به تبع آن به لحاظ کاربردی، کاربرست این تحقیق می‌تواند به ارتقای توان پلیس در امر پیشگیری از این جرم کمک نماید. از سوی دیگر، انجام‌نشدن این پژوهش از دیدگاه نظری و کاربردی، موجب تضعیف ادبیات علمی و بالارفتن هزینه‌های پیشگیری از قاچاق سنگ‌های معدنی خواهد شد؛ لذا پژوهش حاضر در تلاش است تا ضمن پاسخگویی به سؤالات فوق، به این پرسش اساسی پاسخ دهد که چالش‌های پیشگیری انتظامی از قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی کدام است؟

پیشینه و مبانی نظری

اسدی (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و تحلیل پیشگیری انتظامی پلیس در راستای مبارزه با قاچاق کالا» دریافت تنوع و پیچیدگی جرم قاچاق کالا که ناشی از تصمیم‌ها، سیاست و تدابیر قوای سه‌گانه؛ مقننه، مجریه و قضائیه است و همچنین چندبُعدی بودن علل وقوع این جرم که ناشی از فقر و بیکاری قشر جوان، عدم توسعه‌یافتگی مناطق و روستاهای مرزی و... می‌باشد، همگی بسترها و زمینه‌های قاچاق کالا را فراهم نموده است.

قادری و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل کیفی عوامل ارتکاب قاچاق کالا در شهرهای مرزی استان آذربایجان غربی» به این نتیجه رسیدند، «مشکلات تقنینی و وضع قوانین نامناسب، مشکلات اقتصادی و بیکاری، ضعف در سرمایه‌گذاری‌های مولد در مناطق مرزی» به‌عنوان شرایط علی؛ «ناهماهنگی دستگاه‌های کاشف، سودجویی و هیجانات کاذب مالی، ضعف آگاهی و برداشت‌های نادرست و ارتباطات دوسویه سنتی و فرهنگی» مهم‌ترین عوامل زمینه‌ای، و «سوءاستفاده از موقعیت و جایگاه شغلی، ناهماهنگی‌های مرتبط با کالاهای مکشوفه و «نامناسب بودن حقوق و مزایای عوامل مرتبط با کشف» از جمله مهم‌ترین عوامل مداخله‌گر در وقوع قاچاق کالا در استان آذربایجان غربی است.

عزازاده و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای با عنوان «نقش نیروی انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز در پرتو قانون مبارزه با قاچاق کالا مصوب ۱۳۹۲» به این نتیجه رسیدند، نیروی انتظامی در بدو امر، پس از ایجاد ظن قوی و وجود قرائن و آمارات مبنی بر کالای قاچاق، پس از اخذ مجوز از مراجع صالح قضایی، اقدامات لازم را در مورد کشف کالا، توقیف و پلمب مکان مکشوفه، تحویل کالا به سازمان‌های متولی و هدایت و انتقال متهمان به مراجع رسیدگی جهت تعیین تکلیف قضایی انجام می‌دهد. اجرای دستورات قضایی مبنی بر شناسایی ایادی و عوامل اصلی و هدایت کنندگان قاچاق کالا و ارز، شناسایی و دستگیری شرکا و معاونین جرم و اموال متهمان نیز از وظایف پلیس برای کشف و مبارزه با قاچاق کالا است.

رضایی و همکاران (۱۳۹۸)، در مقاله‌ای با عنوان «تبیین اجزای ساختاری پلیس در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا» به این نتیجه رسیدند، در وضعیت موجود، اجزای ساختاری پلیس از قبیل ساختار سازمانی، راهبرد سازمانی، اختیارات قانونی و فناوری اطلاعات پلیس تأثیر بسیار کمی در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا دارند.

رستمی و مؤمنی (۱۳۹۸)، در مقاله‌ای با عنوان «علل و آثار قاچاق کالا و راهکارهای مبارزه با آن در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی» به این نتیجه رسیدند، افق ده‌ساله ستاد مبارزه با قاچاق کالا و برنامه راهبردی آن در راستای اقتصاد مقاومتی حرکت می‌کند اما ستاد باید رویکرد خود را اصلاح نموده و به سمت مدیریت دانش و تکنولوژی گام بردارد؛ بنابراین، باید به مطالعات کیفی به‌ویژه در زمینه پیامدهای اجتماعی و فرهنگی این پدیده توجه بیشتری نماید.

رضایی و همکاران (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای با عنوان «تبیین نقش تعاملات پلیس در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا» به این نتیجه رسیدند، مؤلفه تعامل پلیس با قوه مجریه با میانگین رتبه ۴/۵۴، تعامل با نیروهای مسلح با میانگین رتبه ۴/۰۱، تعامل با قوه قضائیه با میانگین رتبه ۳/۹۳، تعامل با رسانه‌ها با میانگین رتبه ۲/۷۹، تعامل با قوه مقننه با میانگین رتبه ۲/۶۸ به ترتیب بیشترین اهمیت را برای پلیس جهت رسیدن به وضعیت مطلوب در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا را دارند.

دی‌ماگیو (۲۰۱۸)، پژوهشی با عنوان «پیشگیری از جرائم هنری و آثار باستانی با استفاده از زمین‌شناسی قانونی» انجام داد. این مقاله بر ویژگی‌های اصلی مواد با ارزش زمین‌شناسی (جواهرات، سنگ‌های گران‌بها و فسیل‌های کمیاب) که مورد توجه باستان‌شناسی هستند، جعل آن‌ها و تکنیک‌های زمین‌شناسی قانونی مورد استفاده برای مطالعه آن‌ها تمرکز دارد. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که در وضعیت موجود، اجزای

ساختاری پلیس و فناوری اطلاعات پلیس تأثیر بسیار کمی در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق جرائم هنری و آثار باستانی دارند.

نتایج بررسی پیشینه‌ها بیانگر این است که اغلب پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه قاچاق کالا، به صورت کلان و با در نظر داشتن عوامل فراسازمانی از قبیل عوامل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه صورت گرفته در حالی که تفاوت پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌ها در این است که این پژوهش عوامل ساختاری، رفتاری و محیطی چالش‌های پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی را در نظر گرفته است. به لحاظ توسعه‌ای بودن پژوهش و برای بسط و توسعه مطالعات مربوط به این موضوع و همچنین تولید روش‌های جدید یا بهبود آن‌ها، محققان در این پژوهش درصدد تبیین چالش‌های پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی هستند.

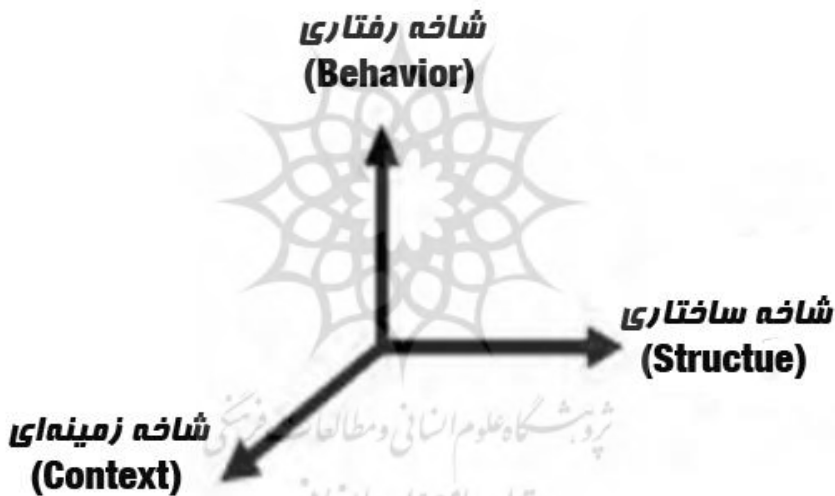
پیشگیری انتظامی از جرم: حداکثر استفاده از منابع و امکانات بر اساس طرح‌ریزی‌های صورت گرفته به منظور دستیابی به اهداف پیشگیری از وقوع جرم، دستگیری متهمان و مجرمان و جلوگیری از فرار و اختفای آن‌ها و ضبط آلات و ادوات جرم، پیشگیری انتظامی از جرم است (مجبی و همکاران، ۱۴۰۰، ۳۷).

پیشگیری انتظامی مطابق بند ج ماده ۱ لایحه پیشگیری از جرم عبارت است از: تدابیر و اقدامات فرماندهی انتظامی و سایر دستگاه‌هایی که به حکم قانون در این زمینه موظف هستند، با هدف حمایت از شهروندان آسیب‌پذیر در برابر خطر وقوع جرم، افزایش آگاهی‌های عمومی، ارائه خدمات مشاوره‌ای پیشگیرانه، نظارت بر اماکن عمومی و مناطق جرم‌زا و افزایش هزینه‌های جرم (سلطانی بهرام و همکاران، ۱۳۹۴، ۴۳).

مدیریت انتظامی: مدیریت انتظامی؛ مدیریت در جهت پیشگیری مؤثر از وقوع جرائم و افزایش ضریب امنیت جامعه و در نتیجه افزایش رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد انتظامی است (موسوی و همکاران، ۱۴۰۲، ۱۶).

قاچاق: از کلمه ترکی "قاچماق" مشتق شده، مصدر و در زبان ترکی به معنای "فرار کردن" یا "گریزان" است. در لغت‌نامه دهخدا این کلمه "آنچه ورود آن به کشور و یا معامله آن از طرف دولت ممنوع اعلام شده است" معنا شده است. قاچاق در اصطلاح،

به‌عنوان تقلب گمرکی محسوب شده و شامل نقل و انتقال کالا بدون پرداخت عوارض گمرکی و پرداخت سود بازرگانی است (همتی و همکاران، ۱۴۰۲، ۸۲). مدل سه‌شاخگی: الگویی برای مطالعه ابعاد مختلف یک پدیده در مدیریت سازمان براساس سه محور رفتاری، ساختاری و زمینه‌ای است. این مدل یکی از مدل‌های مشهور و شناخته‌شده در حوزه شناسایی ابعاد مختلف یک پدیده، یک آسیب یا یک موضوع مهم در سازمان است (مقیمی، ۱۳۸۳، ۱۰۹). میرزایی اهرنجانی معتقد است پدیده سازمان و مدیریت را می‌توان در قالب سه دسته عوامل ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای بررسی و تجزیه و تحلیل کرد. از این مدل می‌توان برای تحلیل داده‌ها و مطالعه پدیده‌های سازمانی استفاده کرد (میرزایی اهرنجانی، ۱۳۷۷، ۳۱۶).

شکل ۱. ابعاد مدل سه‌شاخگی اهرنجانی (مقیمی، ۱۳۸۳).

عوامل ساختاری: منظور از شاخه ساختار سازمان، همه عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیرانسانی سازمان است که با نرم، قاعده و ترتیب خاصی به هم پیوسته و چارچوب، قالب، پوسته، بدنه و یا هیکل فیزیکی و مادی سازمان را تشکیل می‌دهند؛ بنابراین، تمام منابع مالی و اطلاعاتی وقتی با ترکیب خاصی در بدنه کلی سازمان جاری می‌شوند، جزء شاخه ساختاری سازمان محسوب می‌شوند. در واقع، عوامل غیرزنده سازمان هستند.

ساختارهای سازمانی مسیرها، کانال‌ها و ظروفی هستند که فرایندها و عملیات سازمانی در آن‌ها جاری می‌شوند. (آل حسن و همکاران، ۱۳۹۹، ۴۲).

عوامل رفتاری: عوامل رفتاری دومین عامل بااهمیت در مدل سه‌شاخگی اهرنجانی است. منظور از شاخه محتوا یا رفتار سازمان، انسان و روابط انسانی در سازمان است که با هنجارهای رفتاری، ارتباطات غیررسمی و الگوهای خاصی به هم پیوسته و محتوای اصلی سازمان را تشکیل می‌دهند که در واقع عوامل زنده سازمان محسوب می‌شوند. جنبه محتوایی مطالعه رفتار انسان در محیط‌های سازمانی، ارتباط میان رفتار انسان و سازمان و خود سازمان است (خدایاری و قیدرخلجانی، ۱۳۹۶، ۸۴). عوامل را به‌عنوان فصل مشترک بین علم رفتارشناسی و بهبود محیط‌های سازمانی می‌توان قلمداد کرد؛ به عبارت دیگر، هنگامی انجام می‌شود که از اصول علمی تحلیل رفتار در ارزیابی و بهبود عملکرد حوزه‌های سازمانی استفاده می‌شود.

عوامل زمینه‌ای: نهایتاً منظور از شاخه زمینه، تمام شرایط و عوامل محیطی و برون سازمانی است که بر سازمان محیط بوده و سیستم‌های اصلی یا ابرسیستم‌های سازمان از قبیل مشتریان یا ارباب رجوع، دولت، بازار و سایر سیستم‌های محیطی سازمان را تشکیل می‌دهد. در واقع، شاخه زمینه در برخی موارد به‌عنوان متغیر مستقل و شاخه‌های ساختار و محتوا به‌عنوان متغیر واسطه مطرح می‌شوند. با شناخت عوامل زمینه‌ای، مدل سه‌شاخگی اهرنجانی تکمیل می‌شود؛ به عبارت دیگر، ابعاد سه‌گانه ساختاری، زمینه‌ای و محتوایی شناسایی می‌شوند و پدیده قابل ارزیابی است (میرزایی اهرنجانی و همکاران، ۱۳۸۴، ۷۲).

معرفی منطقه مورد مطالعه: استان خراسان شمالی از لحاظ تقسیمات زمین‌شناسی در سه زون کپه‌داغ، بینالود و بخش کوچکی ایران مرکزی قرار دارد. ۲۷ نوع ماده معدنی در این استان شناسایی شده و ۲۵۹ معدن دارای پروانه بهره‌برداری و ۵۳ مجوز برداشت شن و ماسه، خاک رس و ... است.

ویژگی‌های زمین‌شناختی استان میراث دو ایالت ساختاری کپه‌داغ و زون تدریجی بینالود است. زون کپه‌داغ از لحاظ متالورژی دارای ظرفیت قابل توجهی از مواد

هیدروکربوری است؛ به طوری که میدان‌های عظیم گازی در این زون ساختاری واقع شده‌اند. علاوه بر آن ذخایر عمده باریت، کلسیت، جیوه، فسفات و سنگ‌های ساختمانی در محدوده این زون ساختاری گزارش شده است.

زون بینالود با دارا بودن کمان ماگمایی ائوسن - الیگوسن و پلیو کواترنر از لحاظ متالورژی دارای ظرفیت قابل توجهی از ذخایر آهن، مس، سرب و روی و سایر عناصر پاراژنز است. مزیت‌های معدنی استان عمدتاً بوکسیت، سرب و روی، مس، هماتیت، مصالح ساختمانی، مواد اولیه سیمان، سنگ‌های تزئینی (مرمر و مرمریت)، کلسیت، باریت حفاری و کریستال، خاک صنعتی، دولومیت و گچ می‌باشد. (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۷، ۲۰۷).

در بخش مرکزی استان، معادن مرمر پرتغالی در نزدیک شهر بجنورد به صورت رگه‌ای در میان واحدهای آهکی رخنمون دارد و در حال بهره‌برداری می‌باشند. در بخش جنوبی استان معادن آهن، مس و سرب و روی مشاهده می‌شود. مهم‌ترین ماده معدنی در محدوده استان، بوکسیت است که به صورت طبقات ضخیم در قاعده و انتهای توالی‌های سازند الیکا مربوط به تریاس فوقانی در البرز خاوری گسترش قابل توجهی دارد و مناطق ظرفیت‌دار آن در شمال خاور و جنوب باختر جاجرم مشاهده می‌شود؛ که برای تأمین ماده اولیه شرکت آلومینای جاجرم استخراج می‌شود.

روش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، تحقیقی کاربردی است. به لحاظ ماهیت و رویکرد روش شناختی از نوع مطالعات کیفی که به روش تحلیل آمیخته (کیفی - کمی) انجام شد. هدف پژوهش، بررسی چالش‌های مدیریت انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی است؛ لذا روش‌شناسی کیفی به منزله روش غالب انتخاب شد.

جامعه مشارکت‌کنندگان بخش کیفی، فرماندهان و مدیران ارشد با حداقل ده سال سابقه در حوزه پیشگیری انتظامی، استادان دانشگاه‌های معتبر در حوزه جامعه‌شناسی، جرم‌شناسی و مدیریت و کارشناسان خبره برون‌سازمانی استان خراسان شمالی به تعداد ۱۴ نفر هستند که در خصوص جرائم قاچاق سنگ دارای تجربه و اطلاعات ارزشمندی

می‌باشند. جامعه آماری بخش کمی پژوهش، کلیه فرماندهان و کارشناسان فرماندهی انتظامی استان خراسان شمالی به تعداد ۱۲۵ نفر هستند.

نمونه‌گیری در این پژوهش در بخش کیفی به صورت قضاوتی هدفمند است. روش نمونه‌گیری در بخش کمی، تمام‌شمار است؛ به این صورت که تمامی اعضای جامعه آماری به تعداد ۱۲۵ نفر در نمونه مورد مطالعه شرکت کرده‌اند.

در بخش میدانی پژوهش از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با نمونه‌های انتخاب‌شده، از طریق سؤال درباره تجربیات مشارکت‌کنندگان در خصوص تجربیات خدمتی فرماندهان از چالش‌های پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی استفاده شده و در بخش کمی پژوهش از ابزار پرسش‌نامه محقق‌ساخته، استفاده شده است.

یافته‌ها

نتایج مصاحبه با چهارده نفر از مدیران متخصص و فرماندهان ارشد با حداقل ده سال سابقه فرماندهی و مدرک تحصیلی کارشناسی به بالا، استادان دانشگاه در حوزه جامعه‌شناسی، جرم‌شناسی و مدیریت و کارشناسان خبره برون‌سازمانی استان خراسان شمالی، در جداول ۲ تا ۴ ارائه می‌شود.

جدول ۲. مضامین چالش‌های ساختاری (عوامل ساختاری) پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی

کد مصاحبه	مضامین پایه استخراج‌شده مربوط به چالش‌های ساختاری (عوامل ساختاری) پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی
A1	ساختار ضعیف دستگاه قضایی در برخورد با متخلفین و قاچاقچیان وجود بازرسی‌های ضعیف
A2	فقدان خط‌مشی قاچاق سنگ‌های معدنی فقدان دکرترین مشخص و دقیق قوانین مبهم و بعضاً متناقض
A3	سازمان‌دهی نامناسب خروجی ناملموس در فرایندهای منابع انسانی ضعف در حمایت و پشتیبانی کافی از پیشگیری انتظامی در مبارزه با قاچاق سنگ‌های معدنی

ضعف در نظارت و کنترل قاچاق سنگ‌های معدنی ضعف در نگرش سیستمی در قاچاق سنگ‌های معدنی ضعف در نظارت و کنترل مبتنی بر اقدامات ایجابی	A4
شفاف نبودن اقدامات انتظامی در برابر قاچاقچیان	A5
برنامه‌ریزی‌های سطحی تصمیم‌گیری‌های نادرست در رابطه با قاچاق سنگ‌های معدنی	A6
شفاف نبودن اقدامات کارکنان معادن	A7
ضعف در راهبردهای متخذه ضعف در وحدت رویه	A8
هدایت و مدیریت ضعیف و ناقص	A9
فرایندهای مطول سازمانی	A10
نظام‌مندی ضعیف ناهماهنگی ساختاری	A11
نبود نرم‌افزارهای یکپارچه بر نظارت فرایند تجارت	A12
ضعف در ثبات ساختار و تشکیلات	A13
نبود مدل مرجع در راهبردهای سازمانی ضعف در شناسایی و تفکیک سنگ‌های معدنی قاچاق شده در بازارهای رسمی و غیررسمی ضعف در ردیابی و پیشگیری از قاچاق سنگ‌های معدنی ضعف در سیستم کارآمد گمرکی برای اعمال نظارت بر ترانزیت‌ها ضعف در سیستم نظارتی در استان برای حمل سنگ‌های معدنی نداشتن حصار کامل در اطراف سنگ‌های معدنی	A14

جدول ۳. مضامین چالش‌های رفتاری (عوامل محتوایی) پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی

کد مصاحبه	مضامین پایه استخراج‌شده مربوط به چالش‌های رفتاری (عوامل محتوایی) پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی
A1	کمبود نیروی انسانی و کارشناسان مجرب در شناسایی و حفاظت از معادن زیرساخت‌های نامناسب

A2	کمبود امکانات و تجهیزات مرتبط با شناسایی و نگهداری سنگ‌های معدنی
A3	منابع مالی ناکافی در حفاظت از سنگ‌های معدنی
A4	ضعف آموزشی کارکنان در برابر مجرمان قاچاق سنگ‌های معدنی ضعف در آشنایی بعضی کارکنان با روش‌های تبدیل علم به عمل
A5	همدردی و همکاری ضعیف بعضی سازمان‌ها در برابر قاچاق سنگ‌های معدنی
A6	ضعف در پیگیری مسئولین در استرداد سنگ‌های معدنی
A7	منابع اطلاعاتی پراکنده سنگ‌های معدنی ضعف اشراف اطلاعاتی در رابطه با سنگ‌های معدنی ضعف دانش سازمانی در رابطه با قاچاق سنگ‌های معدنی
A8	ضعف در توسعه دانش سازمانی و شایسته‌سالاری
A9	گشت‌زنی ضعیف نیروی انتظامی در اطراف معادن
A10	نظام‌گرایی ضعیف
A11	سوءاستفاده بعضی از افراد از موقعیت شغلی خود و همکاری در قاچاق سنگ‌های معدنی
A12	ضعف در تشخیص بخشی
A13	منابع انسانی غیرمتخصص در شناسایی سنگ‌های معدنی
A14	همکاری ضعیف کارکنان معادن با نیروی انتظامی

جدول ۴. مضامین چالش‌های محیطی (عوامل زمینه‌ای) پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی

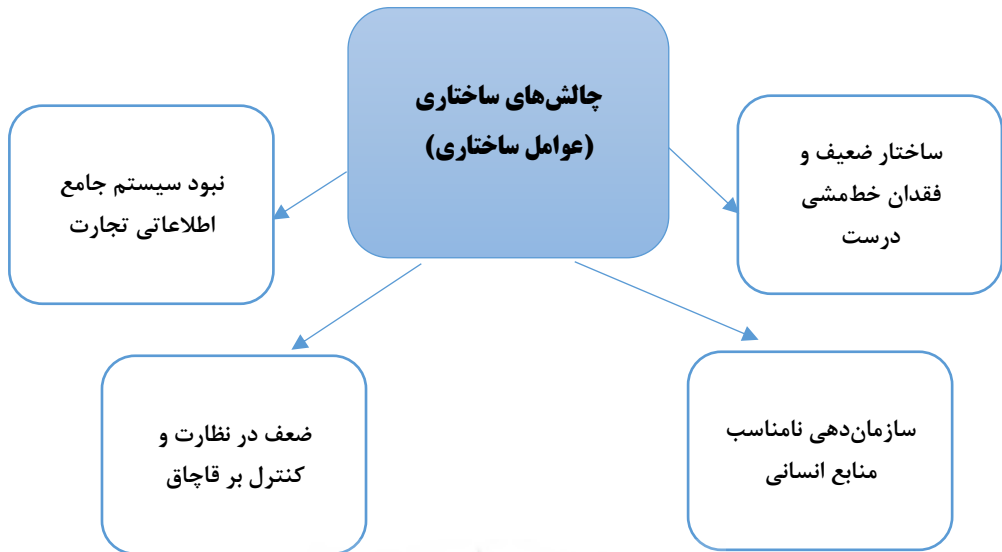
کد	مضامین پایه استخراج‌شده مربوط به چالش‌های محیطی (عوامل زمینه‌ای) پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی
A1	وجود بازارهای خریدوفروش و قاچاق معادن در داخل و خارج از کشور ضعف انتظامی در شناسایی و کنترل قاچاق معادن ضعف در وجود تجهیزات مدرن و به‌کارگیری آن‌ها در مأموریت
A2	دسترسی آسان به تجهیزات حفاری
A3	گسترش بی‌رویه گمرکات دارای رویه واردات در نقاط غیرمرزی کشور عدم اختصاص بودجه کافی جهت تجهیز گمرکات، مناطق آزاد و نقاط مرزی به سیستم

های نظارتی کارآمد	
گسترش بی‌رویه بازارچه‌های مرزی و عدم اعمال نظارت دقیق بر آنها گسترش و تعدد مجاری غیررسمی، پرداخت غیرهدفمند یارانه توسط دولت وضع تعرفه‌های سنگین برای ورود کالا	A4
ضعف در نظارت بر فروش معادن	A5
منابع انسانی غیرمتخصص در شناسایی معادن ضعف در پیشگیری از وقوع جرم	A6
ضعف در فرهنگ‌سازی حفاظت از معادن موجود	A7
ضعف در آگاهی‌بخشی سازمانی	A8
کاهش تعاملات اجتماعی با دیگر سازمان‌ها	A9
تورم افسارگسیخته و دولتی بودن اقتصاد کشور، نبود سیستم حمایتی کارآمد از بخش خصوصی، عدم اتخاذ سیاست‌های مؤثر در تجهیز بخش خصوصی به فناوری و دانش روز	A10
ضعف اطلاع‌رسانی انتظامی در برابر جرم معادن	A11
ضعف در مقابله جدی با رانت‌خواری و فساد در بخش دولتی	A12
ضعف در نظارت انتظامی بر حفاری غیرمجاز توسط مردم ضعف زیرساخت‌های فناوری در پیشگیری انتظامی در قاچاق سنگ‌های معدنی	A13
کاهش تعاملات اجتماعی مردم با نیروی انتظامی	A14

متن مصاحبه چهارده نفر از خبرگان مرزبانی شهر سرخس بررسی و مضامین سازمان دهنده استخراج شدند. در این مرحله بر اساس کدهای باز استخراج شده، کدگذاری محوری انجام شد. تعدادی از این مقوله‌های استخراج شده به دلیل هم‌پوشانی با سایر مقوله‌ها حذف شدند و مضامین سازمان‌دهنده باقی‌مانده مرتبط با هر یک از مضامین فراگیر در خصوص چالش‌های ساختاری، رفتاری و محیطی به شرح جداول ۵ تا ۷ و اشکال ۲ تا ۴ ارائه می‌شود.

جدول ۵. جمع‌بندی چالش‌های ساختاری (عوامل ساختاری) پیشگیری انتظامی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان-دهنده	مضامین پایه
	ساختار ضعیف و فقدان خط‌مشی درست	ساختار ضعیف دستگاه قضایی در برخورد با متخلفین و قاچاقچیان وجود بازرسی‌ها ضعیف فقدان خط‌مشی قوانین در قاچاق سنگ‌های معدنی فقدان دکترین مشخص و دقیق قوانین مبهم و بعضاً متناقض ناهماهنگی ساختاری
چالش‌های ساختاری (عوامل ساختاری)	سازمان‌دهی نامناسب منابع انسانی	سازمان‌دهی نامناسب خروجی ناملموس در فرایندهای منابع انسانی ضعف در حمایت و پشتیبانی کافی از پیشگیری انتظامی در مبارزه با قاچاق سنگ‌های معدنی شفاف نبودن اقدامات کارکنان معادن نظام‌مندی ضعیف
	ضعف در نظارت و کنترل بر قاچاق	ضعف در نظارت و کنترل قاچاق سنگ‌های معدنی ضعف در نگرش سیستمی در قاچاق سنگ‌های معدنی ضعف در نظارت و کنترل مبتنی بر اقدامات ایجابی
	نبود سیستم جامع اطلاعاتی تجارت	نبود مدل مرجع در راهبردهای سازمانی ضعف در شناسایی و تفکیک سنگ‌های معدنی قاچاق شده در بازارهای رسمی و غیررسمی ضعف در وجود نرم‌افزارهای یکپارچه بر نظارت فرایند تجارت عدم ردیابی و پیشگیری از قاچاق سنگ‌های معدنی نبود سیستم کارآمد گمرکی برای اعمال نظارت بر ترانزیت‌ها نبود سیستم نظارتی در استان برای حمل سنگ‌های معدنی نداشتن حصار کامل در اطراف سنگ‌های معدنی

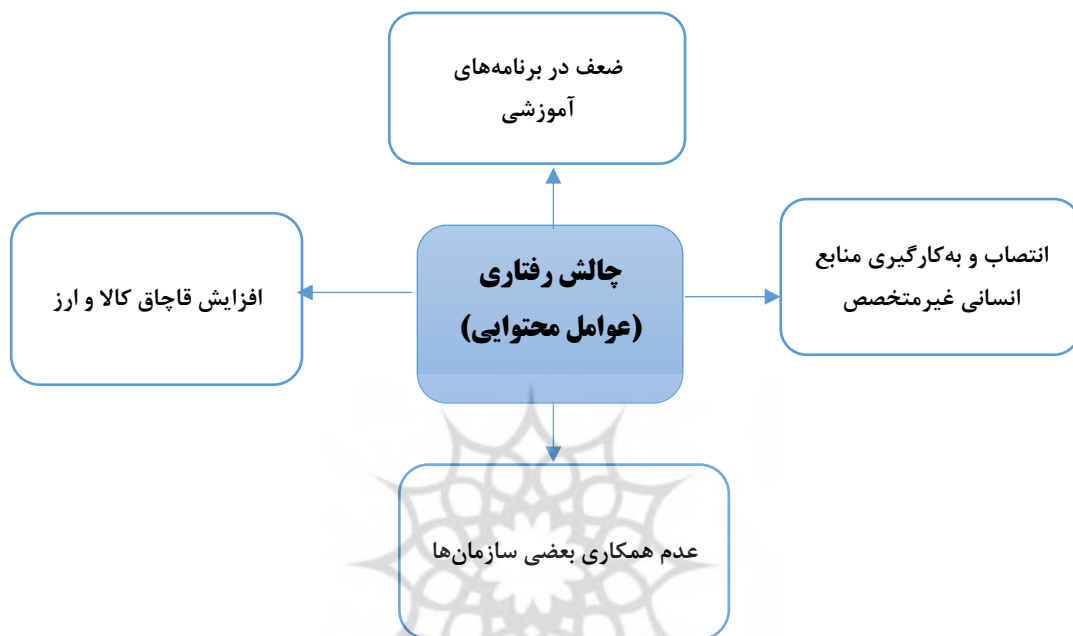

شکل ۲. چالش‌های ساختاری (عوامل ساختاری)

جدول ۶. جمع‌بندی چالش‌های رفتاری (عوامل محتوایی) پیشگیری انتظامی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان- دهنده	مضامین پایه
چالش‌های رفتاری (عوامل محتوایی)	انتصاب و به‌کارگیری منابع انسانی غیرمتخصص	منابع انسانی غیرمتخصص در شناسایی قاچاق سنگ‌های معدنی همکاری ضعیف کارکنان معادن با فراجا کمبود نیروی انسانی و کارشناسان مجرب در شناسایی و حفاظت از معادن زیرساخت‌های نامناسب
	ضعف در برنامه‌های آموزشی	ضعف آموزشی کارکنان در برابر مجرمان قاچاق سنگ‌های معدنی ضعف در آشنایی بعضی کارکنان با روش‌های تبدیل علم به عمل ضعف در توسعه دانش سازمانی و شایسته‌سالاری ضعف در تشخیص بخشی
	ضعف در همکاری بعضی سازمان‌ها	همدردی و همکاری ضعیف بعضی سازمان‌ها در برابر قاچاق سنگ‌های معدنی

منابع اطلاعاتی پراکنده در رابطه با سنگ‌های معدنی ضعف اشراف اطلاعاتی در رابطه با سنگ‌های معدنی نظام‌گرایی ضعیف	ضعف در اشراف اطلاعاتی کارکنان انتظامی

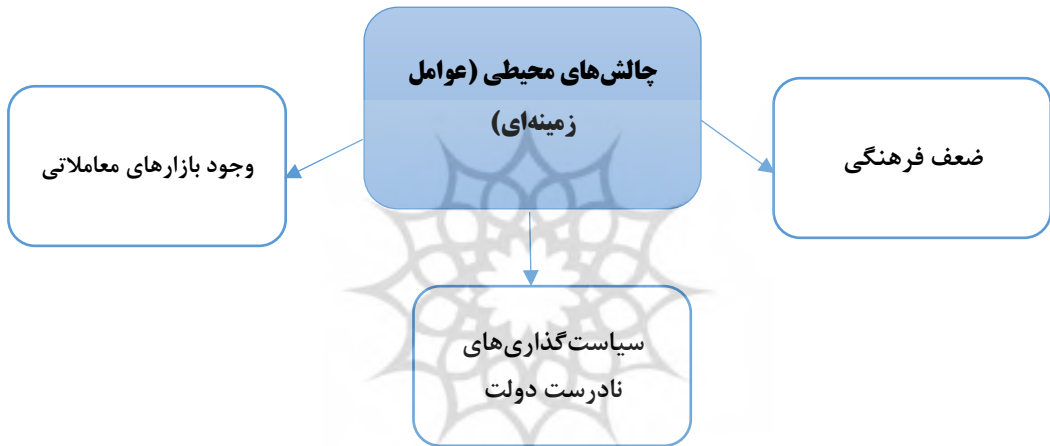

شکل ۳. چالش رفتاری (عوامل محتوایی)

جدول ۷. جمع‌بندی چالش‌های محیطی (عوامل زمینه‌ای) پیشگیری انتظامی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان-دهنده	مضامین پایه
چالش‌های محیطی (عوامل زمینه‌ای)	ضعف فرهنگی	ضعف در فرهنگ‌سازی حفاظت از معادن موجود ضعف در آگاهی‌بخشی سازمانی کاهش تعاملات اجتماعی مردم با فراجا
	سیاست‌گذاری‌های نادرست دولت	گسترش بی‌رویه گمرکات دارای رویه واردات در نقاط غیرمرزی کشور عدم اختصاص بودجه کافی جهت تجهیز گمرکات، مناطق آزاد و نقاط مرزی به سیستم‌های نظارتی کارآمد وضع تعرفه‌های سنگین برای ورود کالا، تورم افسارگسیخته و

دولتی بودن اقتصاد کشور نبود سیستم حمایتی کارآمد از بخش خصوصی عدم اتخاذ سیاست‌های مؤثر در تجهیز بخش خصوصی به فناوری و دانش روز		
گسترش بی‌رویه بازارچه‌های مرزی و عدم اعمال نظارت دقیق بر آنها گسترش و تعدد مجاری غیررسمی، پرداخت غیرهدفمند یارانه توسط دولت	وجود بازارهای معاملاتی	

شکل ۴. چالش‌های محیطی (عوامل زمینه‌ای)

محاسبات آماری به منظور ارزیابی شرایط لازم جهت انجام تحلیل عاملی (یعنی بزرگ‌تر از صفر بودن دترمینان ماتریس همبستگی برای پی‌بردن به عدم همسانی متغیرها)، کم‌تر از ۰/۵، جهت آگاهی از کفایت تعداد نمونه‌ها و معنی‌دار بودن آزمون بارتلت که مبین وجود همبستگی بین متغیرها می‌باشد، استفاده می‌شود. در واقع، اساس تحلیل عاملی اکتشافی بر دو آزمون مبتنی است که این آزمون‌ها نشان می‌دهد داده‌های مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب هستند یا خیر؟ به عبارتی در انجام تحلیل عاملی، ابتدا

باید از این مسئله اطمینان حاصل کرد که می‌توان داده‌های موجود را تقلیل داده و به چند عامل پنهانی کاهش داد یا خیر؟ برای درک این مسئله، دو آزمون کمو و بارتلت در روش تحلیل عاملی وجود دارد. در جدول (۸) در رابطه با مقدار کمو، نتایج تحلیل عاملی (۰/۷۹۵) حکایت از مناسب بودن داده‌ها و متغیرهای موردنظر جهت انجام تحلیل عاملی و یا به عبارتی روشن‌تر، تقلیل داده‌ها به برخی عوامل بنیادی و پنهانی است. آزمون بارتلت در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است، که نشانگر آن است که ماتریس همبستگی عامل‌ها با گویه‌ها و متغیرها، یک ماتریس واحد نیست؛ بدین معنا که از یک‌طرف همبستگی درون گویه‌ای مناسب بوده و از طرف دیگر نیز، همبستگی هر عامل با مجموعه گویه‌ها و با همبستگی عوامل دیگر با مجموعه گویه‌های دیگر متفاوت بوده است.

جدول ۸. مقدار کمو و آزمون بارتلت و سطح معنی داری

سطح معنی داری	آزمون بارتلت	آزمون KMO
۰/۰۰۰	۶۹۷/۵۹	۰/۷۹۵

در این بررسی با توجه به جدول (۹)، سه عامل با مقادیر ویژه بالاتر از یک استخراج شدند و متغیرهای مربوط به چالش‌های ساختاری (عوامل ساختاری) پیشگیری انتظامی قاچاق سنگ‌های معدنی در استان خراسان شمالی، پس از چرخش عاملی متعامد به روش واریماکس در این عوامل دسته‌بندی شد. عوامل سه‌گانه مجموعاً ۴۶/۲۸ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین کرده‌اند که نشان‌دهنده درصد قابل‌اعتنایی از واریانس تبیین شده به وسیله این عامل‌هاست.

جدول ۹. عامل‌های استخراج شده همراه با مقدار ویژه و درصد واریانس پس از چرخش عاملی

متعامد

عامل‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	۳/۲۱	۱۸/۶۵	۱۸/۵۸
۲	۳/۰۲	۱۲/۳۶	۱۵/۲۵
۳	۲/۷۸	۱۱/۸۹	۱۲/۴۵
جمع کل			۴۶/۲۸

عامل اول استخراج شده با توجه به متغیرهای تشکیل دهنده آن، عامل چالش ساختاری نام گرفته است. این عامل با مقدار ویژه $3/21$ ، به‌تنهایی تبیین‌کننده $18/58$ درصد واریانس کل است و شامل ابعاد ساختار ضعیف و فقدان خط‌مشی درست، سازمان‌دهی نامناسب منابع انسانی، ضعف در نظارت و کنترل بر قاچاق و نبود سیستم جامع اطلاعاتی تجارت می‌باشد. عامل دوم که همان چالش‌های محیطی است با مقدار ویژه $3/02$ ، تبیین‌کننده $15/25$ درصد از واریانس کل است و شامل ضعف فرهنگی، سیاست‌گذاری‌های نادرست دولت و وجود بازارهای معاملاتی می‌باشد. عامل سوم با مقدار ویژه $2/78$ ، تبیین‌کننده $12/45$ درصد از واریانس کل است و شامل چالش‌های رفتاری است.

بحث و نتیجه‌گیری

پرداختن به موضوع چالش‌های پیشگیری انتظامی از قاچاق سنگ‌های معدنی در این پژوهش و یافته‌های حاصل از آن نشان می‌دهد بدون شناخت این چالش‌ها، پیشگیری انتظامی این جرم با مشکلاتی مواجه خواهد شد که جبران آن به‌راحتی امکان‌پذیر نخواهد بود. در همین راستا، چالش‌های ساختاری احصا شده نشان می‌دهد، توجه به ساختار ضعیف و تعیین خط‌مشی درست در کنار سازمان‌دهی نیروی انسانی مناسب و ایجاد سیستم جامع اطلاعات تجارب و توجه ویژه به امر نظارت و کنترل قاچاق می‌تواند در حوزه ساختاری بخشی چالش‌های پلیس در این زمینه را پوشش دهد. نتایج حاصل از چالش‌های محتوایی نیز توجه ویژه به آموزش، استفاده از منابع انسانی متخصص و همکاری و تعامل بین سازمان‌ها را در امر پیشگیری انتظامی از قاچاق سنگ‌های معدنی را ضروری می‌داند. در حوزه چالش‌های محیطی یا زمینه‌ای، بر اساس یافته‌های تحقیق توجه به امر فرهنگ، وجود بازارهای معاملاتی و سیاست‌گذاری‌های درست دولت‌ها می‌تواند به پلیس در امر مدیریت انتظامی در زمینه پیشگیری از قاچاق سنگ‌های معدنی کمک ویژه‌ای نماید. بررسی نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد، تحقیق به لحاظ ادبیات با نظریه سه‌شاخگی اهرنجانی انطباق دارد. مقایسه نتایج حاصل از این تحقیق با پژوهش اسدی که بر نقش تصمیم‌ها، سیاست‌ها و تدابیر قوای سه‌گانه در قاچاق تأکید دارد، با تحقیق قادری و همکاران که به مشکلات تقنینی اشاره می‌کند و با تحقیق

رضایی و همکاران که به نقش ساختاری پلیس توجه دارد، همخوانی داشته و از طرفی سایر نقش‌های محتوایی، ساختاری و زمینه‌ای را در پیشگیری انتظامی از قاچاق سنگ‌های معدنی مورد توجه و بررسی علمی قرار داده است.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود، پیشگیری انتظامی برای ایفای نقش مؤثر در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا موارد ذیل را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهد:

پیشنهادها در زمینه چالش‌های ساختاری

- احصاء و بازبینی مجدد مشکلات قانونی یا اجرایی که منجر به بروز جرائم (حفاری های غیرمجاز، خرید و فروش و قاچاق آثار فرهنگی) می‌شود؛

- بازنگری قوانین فعلی مبارزه با قاچاق کالا و تشدید مجازات برای قاچاقچیان کالا به صورت لایحه از طریق مراجع ذی‌ربط به مجلس شورای اسلامی ارسال شود تا پس از بحث و تبادل نظر و تصویب برای اجرا به مدیران اجرایی ابلاغ شود؛

- هماهنگی و تعامل بیشتر با سازمان‌ها و نهادهای متولی مبارزه با قاچاق کالا در جهت مشارکت با مدیریت انتظامی در خصوص ورود قاچاق کالا از مبادی رسمی؛

- تجهیز ایستگاه‌های ایست و بازرسی به دوربین‌های مداربسته، حرارتی و دید در شب و دستگاه‌های ایکس‌ری؛

- طراحی و پیاده‌سازی نظام کارآمد تعاملات پلیس با قوای سه‌گانه در جهت پیشگیری از جرائم باندهای سازمان‌یافته در حوزه قاچاق کالا؛

- استفاده از توان نیروهای بسیج، سپاه و ارتش در حوزه اقدامات پیشگیرانه و مقابله‌های در حوزه قاچاق کالا؛

- تعامل و هماهنگی بیشتر نیروهای مسلح و ایجاد معاونت یا مرکز پیشگیری و مقابله با قاچاق باندهای کالا در ستاد کل نیروهای مسلح؛

- هماهنگی و تعامل گسترده با سازمان گمرک برای تسلط و اشراف پلیس به سامانه‌های یکپارچه گمرک در جهت شناسایی و حذف بسترهای شکل‌گیری باندهای قاچاق از

مبادی رسمی؛

پیشنهادها در رابطه با چالش‌های رفتاری

- هماهنگی و تعامل برای جمع‌آوری اخبار و اطلاعات از بانک‌های اطلاعاتی نهادهای دولتی و غیردولتی در راستای اشراف اطلاعاتی بر نحوه و چگونگی قاچاق کالا در کشور توسط باندهای قاچاق کالا؛

- تقویت و ایجاد نهادهای مردمی و شوراهای محلی برای اعانت و همکاری با مأمورین مبارزه با قاچاق کالا و ارز و دستگاه‌های ذی‌ربط به منظور استقرار عدالت کیفری و تقلیل آمار این معضل اجتماعی؛

- تدوین پیش‌نویس قوانین لازم و تعامل با مجلس شورای اسلامی در راستای تدوین قوانین و مقررات متناسب جهت مسدود نمودن راه‌های گریز قانونی قاچاقچیان عمده؛
- برنامه‌ریزی برای بهره‌گیری از توان و ظرفیت رسانه‌های جمعی در زمینه پیشگیری از شکل‌گیری باندها قاچاق کالا از مبادی رسمی؛

پیشنهادها در رابطه با چالش‌های محیطی

- فرهنگ‌سازی در بین مردم برای حفاظت از معادن موجود؛

- بازنگری در تعرفه‌های ورود کالا و وضع تعرفه‌های سنگین برای پیشگیری از قاچاق؛

- برنامه‌ریزی در جهت ارتقای سطح تعاملات اجتماعی مردم با فراجا؛

- تجهیز وسایل و روزآمد کردن امکانات و لوازم مورد استفاده مأمورین گمرک و انتظامی و دیگر سازمان‌هایی که مسئولیت مبارزه با امر قاچاق کالا و ارز را به عهده دارند از قبیل مجهز کردن گمرک کشور و پلیس مبارزه با قاچاق کالا و ارز به منظور استفاده از وسایل الکترونیکی مانند ماهواره‌های ردیابی کالاهایی که به صورت ترانزیت از کشور خارج می‌گردند و نظارت دقیق بر این فعالیت‌ها.

سپاسگزاری

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از زحمات کارکنان معاونت پژوهش دانشکده فرماندهی و ستاد که در فرایند انجام این تحقیق همکاری لازم را داشته‌اند تقدیر و تشکر نمایند.

منابع

- اسدی، بهنام. (۱۴۰۰). بررسی و تحلیل مدیریت انتظامی پلیس در راستای مبارزه با قاچاق کالا. پژوهش‌های مدیریت در جهان اسلام، ۳(۶)، ۶۹-۸۹
- <https://ensani.ir/fa/article/457703>
آل حسن، سلمان؛ شاه‌محمدی، زهره؛ و کرمی، مرتضی. (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی نیازسنجی آموزش کارکنان با استفاده از الگوی سه‌شاخگی (مورد مطالعه: شهرداری مشهد). مطالعات مدیریت شهری، ۱۲(۴۳)، ۳۹-۵۱.
- <https://sanad.iau.ir/journal/ums/Article/17125>
پیشگاهی فرد، زهرا؛ قالیباف، محمد باقر؛ حیدری فر، محمدرئوف؛ و حیدری، شهریار. (۱۳۹۳). بسترهای ژئوپلیتیکی قاچاق کالا و ارز با تأکید بر بازارچه‌های مرزی (مطالعه موردی: استان کرمانشاه). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۶(۳)، ۴۶۵-۴۸۴.
- https://jhgr.ut.ac.ir/article_51253
جلیلی، سعید. (۱۳۹۵). اهمیت مبارزه با قاچاق کالا در تحقق اقتصاد مقاومتی. فصلنامهٔ حبل‌المتین. ۱۴(۵)، ۱۰۶-۱۲۱.
- <http://ensani.ir/fa/article/357528>
خدایاری، علی؛ و قیدرخلجانی، جعفر. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل مؤثر در عملکرد زمانی توسعهٔ محصول در قالب تحلیل سه‌شاخگی. سیاست‌نامهٔ علم و فناوری، ۷(۱)، ۷۹-۹۷.
- <https://ensani.ir/fa/article/436249>
رحمانی، ثنا؛ واحدی، سیدحسین؛ عابدی فرد، لیلا؛ و ابراهیمی پور، صالح. (۱۳۹۷). مکان‌یابی بهینه برای کاهش آسیب‌پذیری شهری بعد از زلزله (مطالعه موردی: شهر بجنورد). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (علوم جغرافیایی)، ۱۸(۵۰)، ۱۹۹-۲۱۷.
- SID. <https://sid.ir/paper/102350/fa>
رستمی، محمدزمان؛ و مؤمنی، الهام. (۱۳۹۸). علل و آثار قاچاق کالا و راهکارهای مبارزه با آن در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی. فصلنامهٔ اقتصاد پنهان. ۱۳(۴)، ۷۶-۱۰۵.
- <https://ensani.ir/fa/article/406131>
رضایی، محسن؛ غلامی، حسین؛ عظیم‌زاده، شادی؛ و صفری کاکرودی، عابدین. (۱۳۹۸). تبیین اجزای ساختاری پلیس در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا. پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۴(۱) (مسلسل ۵۳)، ۵۵-۸۴.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1493292>

رضایی، محسن؛ غلامی، حسین؛ و عظیم‌زاده، شادی. (۱۳۹۷). تبیین نقش تعاملات پلیس در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا. *انتظام اجتماعی*، ۱۰(۴)، ۹۹-۱۲۴.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1880734>

سلطانی بهرام، سعید؛ دانش، لیلا؛ و علی‌نژاد، رقیه. (۱۳۹۴). مطالعه نقش پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان تبریزی. *مطالعات جامعه‌شناسی*، ۲۹(۸)، ۳۹-۵۶.

doi: 10.22034/CPS.2024.1275866.1613

عزازاده، سعید؛ قیوم‌زاده، محمود؛ و مختاری دستنایی، علی‌اکبر. (۱۳۹۹). نقش نیروی انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز در پرتو قانون مبارزه با قاچاق کالا مصوب ۱۳۹۲. *پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۵(۵۹)، ۱۳۵-۱۵۶.

<https://elmnet.ir/doc/2321686-91371>

غلامی، حسین؛ و نمروری، رحیم. (۱۴۰۱). تحلیل جرم‌شناختی قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز "مصوب سال ۱۳۹۲". *فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی*، ۲۴(۸۸)، ۱۹-۴۰.

https://jlvviews.ujsas.ac.ir/article_703586

قادری، ادريس؛ کیانی، داوود؛ و زیباکلام مفرد، صادق. (۱۴۰۰). تحلیل کیفی عوامل ارتکاب قاچاق کالا در شهرهای مرزی استان آذربایجان غربی. *علوم و فنون مرزی*، ۱۰(۳(۳۸))،

۱۵۳-۱۸۳. SID. <https://sid.ir/paper/410626/fa>

محبی، علی؛ نایب‌پور، محمد؛ امیری، عبدالرضا؛ ابراهیم‌زاده، علی. (۱۴۰۰). ارائه الگوی مشارکت‌های مردمی در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم. *پژوهش‌نامه نظم و امنیت*

انتظامی، ۵۵(۳)، ۳۱-۵۸. http://journals.police.ir/article_9902.html

معین، محمد. (۱۳۹۶). *فرهنگ فارسی*. جلد دوم، چاپ پنجم، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر. مقیمی، سیدمحمد. (۱۳۸۳). کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی: پژوهشی در سازمان‌های غیر دولتی (NGOs) ایران. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.

موسوی، میرسعید؛ اسماعیلی، احمدرضا؛ حمیدی، کامبیز؛ نیک‌نفس، جواد؛ و اسلامبولچی، علیرضا. (۱۴۰۲). الگوی مدیریت انتظامی مبتنی بر خط‌مشی‌های بیانیه گام دوم انقلاب،

فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۸(۴)، ۳۴-۹.

<https://doi.org/10.22034/pmsq.2024.1274014.1641>

میرزایی اهرنجانی، حسن. (۱۳۷۷). تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر وجدان کار و انضباط اجتماعی در سازمان. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین.

میرزایی اهرنجان، حسن؛ و سرلک، محمدعلی. (۱۳۸۴). نگاهی به معرفت‌شناسی سازمانی: سیر تحول، مکاتب و کاربردهای مدیریتی. پیک نور- علوم انسانی، ۳(۳) ویژه مدیریت، ۶۹-۷۸.

همتی جوانمرد، محمد؛ و داودی دهاقانی، ابراهیم. (۱۴۰۲). اقدامات انتظامی در پیشگیری از قاچاق فرآورده‌های سوختی در استان‌های مرزی با نقش میانجیگری اقدامات و فناوری اطلاعاتی. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۸(۲)، ۷۵-۱۰۱.

<https://doi.org/10.22034/pmsq.2023.1273129.1616>

Di Maggio, R. M. (2018). Preventing Art and Antiquities Crimes Using Forensic Geology. In *Multidisciplinary Approaches to Forensic Archaeology* (pp. 239-249). Springer, Cham. <https://www.researchgate.net/publication/328482463>

